

Gyermek- és ifjúságvédelem a fővárosi középfokú kollégiumokban

Tények és változtatási javaslatok

Az anyag elkészítésében közreműködtek: Pleyerné Lobogós Judit gyermek- és ifjúságvédelmi szakértő, Balogh Tiborné, Bánkúti Emese, Bódi Edit, Csordás Katalin gyermek- és ifjúságvédelmi szaktanácsadók, Vopaleczky György kollégiumi szakértő, Ringhofer Ervin, Vámosi Irén kollégiumi szaktanácsadók.

Egybeszerkesztette: Vopaleczky György

Bevezető

A fővárosi középfokú kollégiumokban a gyermek- és ifjúságvédelem helyzetének feltárására az MPFI kollégiumi és gyermekvédelmi szakértőiből és -tanácsadóiból álló munkacsoport 2008-ban vizsgálatot indított. Célja annak feltárása volt, mi jellemzi a szakterületi tevékenységet, milyen feltételek mellett folyik a munka, milyen kihívásokkal kell szembenéznük a pedagógusoknak, a szakembereknek, milyen módszerbeli megoldásokat alkalmaznak, milyen feladatokkal kell számolni a jövőben a területen, és hogyan vannak az intézmények felkészülve erre.

A vizsgálatot megalapozó felmérést a 2007/2008. tanév végén végeztük el, a tanulmányban előforduló „vizsgált időszak” kifejezés tehát erre az időszakra vonatkozik. A vizsgálat 25 fővárosi fenntartású intézményre terjedt ki, módszere az intézmények vezetőivel, a gyermek- és ifjúságvédelmi felelősökkel, a segítő szakemberekkel történő beszélgetések, valamint kérdőíves felmérés volt (a kérdőívet és az interjúvázlatot ld. az 1. és 2. sz. mellékletben).

A vizsgálat eredményeiről előzetes beszámolót tettünk közzé a Budapesti Nevelő 2008. évi 3. számában (Pleyerné Lobogós Judit - Vopaleczky György: Gyermekvédelem a fővárosi középfokú kollégiumokban).

A rendelkezésünkre álló adatokat, valamint az interjúkat értékeltük, további elemzés alá vetettük. Jelen tanulmány magában foglalja a fentebb hivatkozott publikációt, továbbá az abban szereplő adatok értékelését, értelmezését, valamint az interjúk eredményeit, az abból levont következtetéseinket. Közzétételünkkel célunk az, hogy ráirányítsuk az intézmények figyelmét a fejlesztési tennivalókra, és a magunk számára is pontosabban megfogalmazzuk, milyen szolgáltatási tennivalóink vannak ezen a területen. Továbbá, hogy felhívjuk a figyelmet a meglévő problémákra, és az intézmények jó gyakorlati megoldásait is figyelembe véve javaslatokat fogalmazzunk meg azok megoldására, hogy ezzel is segítsük a kollégiumok munkáját, a továbblépést. A javaslatokba belefoglaltuk az intézményeknek a hatékonyság növelésére vonatkozó elképzeléseit, de a vizsgálatot megelőző időszakból származó megállapításainkat, javaslatainkat is, melyeket a vizsgálati eredmények újólag alátámasztottak.

1. A gyermek- és ifjúságvédelem értelmezése a kollégiumban

A gyermekvédelem olyan komplex tevékenységrendszer, amelyet a gyermeki jogok és szükségletek maradéktalan kielégítése érdekében alakítanak ki probléma megelőző és probléma kezelő céllal.

A szakterületnek kétféle megközelítése létezik. A *szűkebb értelemben* vett gyermek- és ifjúságvédelem a nehéz élethelyzetbe került fiatalok szakemberek általi speciális gondozása, megsegítése. A halmozottan hátrányos helyzetűek és a veszélyeztetettek növekvő száma miatt a kollégiumok gyakorlatában ez egyre inkább előtérbe kerül, jelentősége egyre nő.

A *széles értelemben vett* gyermek- és ifjúságvédelmi tevékenység minden gyermekre és ifjúra kiterjedő gondoskodás, nevelés, valamint érdekvédelem. A kollégium alapvető funkcióit tekintve a szocializáció, nevelés, tanulmányi munka támogatása, tudás- és kultúráközvetítés, mentális és fizikai védelem nyújtása, szociális gondoskodás, hátránykompenzáció, esélyteremtés, tehetséggondozás tartozik ide.

A kollégiumnak a tanulók nevelésében, tanulásközvetítésében, művelésükben - a róluk való gondoskodáson, szocializációjukon túl (vagy ezzel párhuzamosan) - jelentős prevenció szerepe van.

A kollégiumi nevelés során mintákat adunk át, értéket, ismereteket, kultúrát közvetítünk, a fiatalokat az erkölcsös gondolkodásra és viselkedésre, a helyes és egészséges életvitelre szoktatjuk. Ezzel a tevékenységünkkel a káros szokások, helytelen magatartások és életvitel s a szexuálisbetegségek prevencióját is szolgáljuk (generálprevenció).

A kollégiumban lehetőség van a tanulók szocializációs háttérének, környezetének megismerésére, az esetleges problémák okainak feltárására. Így személyre szóló beavatkozással, adekvát terápiával, segítő programokkal, intézkedésekkel, tanácsadással javíthatjuk státusukat, megelőzhetjük, ill. meggátolhatjuk helyzetük rosszabbodását (speciálprevenció).

Mindezek alapján a kollégium teljes szolgáltatási-, illetve tevékenységrendszere széles értelemben vett gyermek- és ifjúságvédelmi tevékenység.

Ugyanakkor, amikor a kollégiumban folyó gyermek- és ifjúságvédelmi munkáról beszélünk, a gyermekvédelem szűk és tág értelmezését is használjuk, hiszen mindkettő jelen van. Ebből indultunk ki a vizsgálat megtervezésekor, ennek alapján fogalmaztuk meg kérdéseinket, végeztük el az elemzést, majd vontuk le a következtetéseket, s határozzuk meg a tennivalókat.

2. A kollégistákról

2.1 szociológiai jellemzők

A felmérés idején a kollégiumokban 4090 diák lakott, 1934 fiú és 2156 leány. A négy nemzetiségi intézményben 304 nemzetiségi fiatal lakik, ami az összlétszám 7,4%-a. A fővárosi diákok létszáma a kollégiumban 127 fő (2,9%), etnikai kisebbséghez tartozó fiatal 124 fő (3,0%).

A teljes családban, rendezett körülmények között élő kollégistáknak alacsony az aránya: az alapsokaságban 2498 főt tesz ki, ami az összes tanuló 61%-a.

A kollégisták közel egyharmada sérült szerkezetű, illetve nem ritkán komoly anyagi gondokkal küszködő családból érkezik.

A kollégisták közel egytizede távol él családjától, határon túli magyar: 377 fő (9,2%).

1003 fiatalnak (24,5%) elváltak vagy külön élnek a szülei. Árva 54 fő (1,3%), félárva 256 fő (6,2%).

Nagyszülők nevelik a fiatalok 1,3%-át, más rokonok, hozzátartozók az 1,0%-át.

Bizonyos intézményekben az átlagtól jelentős eltérést találunk. A Ferenczy Ida, az Uzsoki utcai, a Kós, a Szily Kálmán, a Fábry, a Kisfaludy, a József Attila kollégiumokban a diákok közel 30%-ának váltak el vagy élnek külön a szülei.

Az árva és félárva gyerekek kiugróan nagyobb arányban (10% felett) fordulnak elő a Szent István, a Zugligeti, a Pannonia, a Vécsey, a Csepel-sziget, a Terézvárosi s a Fábry Zoltán kollégiumokban.

Abban a tendenciában sincs változás, mely a helyben lakó fiatalok számának lassú, de folyamatos növekedését jelzi: kedvezőtlen családi háttérük, anyagi vagy szocializációs helyzetük miatt egyre többen veszik igénybe a kollégiumi ellátást. Általában a családsegítő központok helyezik el őket, vagy iskolájuk kezdeményezi elhelyezésüket. Jelenlegi arányuk az összes kollégistához képest 2,9%.

A kollégisták 2,1%-a (86 fő) áll gyermekvédelmi gondoskodás alatt.

Az utógondozott kollégisták aránya 0,3%, jegyzői védelem alatt áll 121 fő (2,9%).

Veszélyeztetett helyzetűnek minősített 67 kollégista (1,6%).

A jogszabály alapján hátrányos helyzetűnek minősített kollégisták száma 564 fő (13,7%).

(A jelenleg érvényben lévő közoktatási törvény szerint „hátrányos helyzetű gyermek, tanuló: az, akit családi körülményei, szociális helyzete miatt a jegyző védelembe vett, illetve, akinek rendszeres gyermekvédelmi kedvezményre való jogosultságát a jegyző megállapította ;e csoporton belül halmozottan hátrányos helyzetű az a gyermek, az a tanuló, akinek a törvényes felügyeletét ellátó szülője – a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló törvényben szabályozott eljárásban tett önkéntes nyilatkozata szerint – óvodás gyermek esetén a gyermek három éves korában, tanuló esetében a tankötelezettség beállításának időpontjában legfeljebb az iskola nyolcadik évfolyamán folytatott tanulmányait fejezte be sikeresen; halmozottan hátrányos helyzetű az a gyermek, az a tanuló is, akit tartós nevelésbe vettek”

Veszélyeztetett az a gyermek, aki családjában vagy közvetlen környezetében ismétlődő vagy tartós elhanyagolásnak, fizikai, lelki bántalmazásnak, szexuális zaklatásnak, erőszaknak van kitéve. A veszélyeztetettség a családi élet tartós működési zavaraival összefüggő magatartás, mulasztás, körülmény, valamint a közvetlen környezete káros hatása következtében kialakult tartós állapot, amely a gyermek testi, értelmi, érzelmi és erkölcsi fejlődését gátolja, vagy akadályozza.)

A kollégiumnak ismernie kell a szakirodalomban is széleskörűen elterjedt és használt szociológiai tényezőket, melyek valószínűsítik a hátrányos helyzet kialakulását, tényét. Ezek a települési hátrány, a szegénység, az alacsony jövedelem, a munkanélküliség, a szűkös vagy kedvezőtlen lakáskörülmények, a szülők alacsony vagy munkaerő-piaci értékkel kevésbé bíró iskolai végzettsége, a deviáns környezet, az (ép) család hiánya, a családi nevelés problémái, a betegség.

E háttértényezők előfordulási gyakoriságának ismeretében kijelenthetjük, hogy a kollégisták jelentős része „hátrányos helyzetűnek” tekinthető. A felsoroltak a fiataloknál szocializációs, valamint kulturális deficitként jelennek meg, amelyeknek kompenzálására a kollégiumnak adekvát módon (felzárkóztatás, esélyteremtés, védelem stb.) válaszolnia kell.

A törvény alapján meghatározott, hivatalos „besoroláson” túl a fenti tényezők jelenléte feltétlenül tisztázandó a kollégiumban. Ugyanis a tanulókkal való foglalkozásnál, a pedagógiai jellegű tennivalók meghatározásánál, a segítő beavatkozásnál, a hátránykompenzációval összefüggő tevékenység tervezésekor a pedagógusok, szakemberek számára ez lényeges információ, illetve kiindulási alap.

Hogyan látják a pedagógusok az okok előfordulásának gyakoriságát? A fővárosi intézményekben

- általános műveltségbeli, kulturális hátrányokkal jellemezhető a kollégisták 16,8%-a,
- családi nevelési diszfunkciók miatt kiemelt figyelmet érdemlő a kollégisták 16%-a,
- kirívó szociális hátrányokkal jellemezhető a kollégisták 20,4%-a,
- a helytelen önértékelés, a motiváció hiánya, a középiskolai tanulmányok folytatásához elégtelen előképzettség, a helytelen tanulási szokások miatt a sikeres iskolai pályafutásban való akadályoztatás áll fenn a diákok 11,8 %-ánál,
- családon kívüli, egyéb, környezetből eredő hátrányokkal jellemezhető kollégisták száma 215 fő (5,2%).

A felsorolt - hátrányokat előidéző - okok közül három egyidejűleg van jelen a tanulók 5,2%-ánál. A felsorolt - hátrányokat előidéző - okok ennél jelentősebb mértékben halmozódnak a diákok 1,6%-ánál.

2.2 Sajátos nevelési igényű fiatalok

A sajátos nevelési igényű fiatalok megkülönböztetett figyelmet érdemelnek nem csak speciális igényeik miatt, hanem mert esetükben határozottan fennáll a hátrányok halmozódása, valamint a veszélyeztetettség.

Létszámuk tendenciaszerűen, évről évre növekszik. Jelenleg 320 fő (az összlétszám 7,8%-a) nyer elhelyezést a fővárosi intézményekben, és immár tizenöt intézmény fogadja be őket. Legmagasabb a létszámuk a Deák Ferenc Kollégiumban (162 fő, elsősorban diszlexiások), valamint a Váci Mihály Kollégiumban (47 fő, elsősorban mozgás- és látássérült diákok). Ezen kívül viszonylag magasabb létszámban vannak jelen a Kós, a Káldor, a Czóbel, a Varga Katalin, a Csepel-sziget, a Táncsics és a Szily Kálmán kollégiumokban.

Tendenciaszerű, hogy egyre több intézmény vállalja befogadásukat. Az előbb említett két nagy kollégiumon kívül egyéb helyeken összesen 92 fő nyer elhelyezést, létszámuk itt 1 és 17 között változik.

Amikor e nehéz sorsú fiatalok megjelentek a fővárosi kollégiumokban, az intézmények sem személyi, sem tárgyi feltételeiket tekintve nem voltak felkészülve a fogyatékkal élők elhelyezésére, nevelésére, gondozására. Az idők folyamán, az igényekhez igazodva, részben önerőből, személyi és tárgyi feltételeiket folyamatosan javítva fejlesztettek úgy, hogy a speciális feladatoknak (elvárásoknak) eleget tudjanak tenni. És ami ennél is lényegesebb: olyan belső pedagógiai környezetet igyekeztek kialakítani, amely a diákok és a felnőttek részéről is befogadó, szolidáris.

Mindegyik intézményről elmondható, hogy nincs előítéletesség, a sajátos nevelési igényű diákok beilleszkedését segítik, támogatják, segítőkész felnőttek és diákok veszik körül őket. A kollégiumok nyitottak, nincs különbség a diákok között, mindenki egyforma lehetőséget kap a közösségi részvételre.

A sajátos nevelési igényű fiatalok *fogyatéktípusa szerinti megoszlása*:

- mozgássérült 29 fő
- hallássérült 35 fő
- látássérült 42 fő
- enyhe fokban értelmi fogyatékos 28 fő
- diszlexiás 180 fő
- diszkalkuliás 45 fő
- diszgráfiás 65 fő

10%-uk halmozottan fogyatékkal élő.

2.3 Életvitel, egészségügyi jellemzők. Környezeti feltételek.

A kollégisták közel egynegyedéről (23,9%) mondható el, hogy *mozgásszegény életmódot* folytat. Ezt a képet javítja, hogy a kollégisták majdnem fele a pedagógusok szerint szívesen mozog, sportol (47,1%). A kollégiumokban élők 14,2%-a aktív sportoló.

A pedagógusok szerint a rendszeresen *dohányzók* aránya 26,6%, ami a korosztályi átlag alatt van. A kollégisták nagy része dohányzik a kollégiumon kívül.

A kollégisták 3,9%-a fogyaszt rendszeresen *alkoholt*. Rendszeres *drogfogyasztást* 11 diáknál tapasztaltak a pedagógusok (0,26%).

Alultáplált a diákok 2,1%-a, *túlsúlyos* 6,7%-a. Krónikus, súlyosabb *betegség* áll fenn a diákok 2,4%-ánál.

A kollégium az egészséges életmódra nevelésen túl felelős a diákok helyes életviteléért, tehát a lehetséges eszközök igénybevételével fel kell lépnie a káros szokások terjedése ellen is.

A kollégisták 74,1%-a reggelizik, 76,6%-a ebédel és 85,5%-a vacsorázik rendszeresen.

A kollégisták legalább 70%-a reggelizik rendszeresen az intézmények kb. háromnegyedében, ebédel az intézmények kétharmadában, és vacsorázik az intézmények 88%-ában.

Hat intézménynél figyelhető meg a reggeliző és ebédelő kollégisták alacsony arányának (50% alatt) együttjárása.

A kollégisták *étkezési szokásait* vizsgálva arra a következtetésre juthatunk, hogy a rendszertelen táplálkozás elsősorban életrendjükkel függ össze, ami elsősorban az iskolai és az egyéb - részben ehhez köthető - elfoglaltságukból következik. Szerepet játszik benne továbbá a kollégiumban felszolgált étel minősége, választéka. Elmondható, hogy ahol saját konyhával rendelkezik az intézmény, az étel minősége és mennyisége is jobb. Több olyan intézményt találtunk, ahol mind az ételek minőségével, mind a mennyiségével kapcsolatosan negatívan nyilatkoztak az interjúalanyok.

A rendszertelen és elégtelen táplálkozás népegészségügyi probléma. A kollégium az az intézmény, amely az „életbe való kilépés” előtt képes a rendszeres étkeztetést biztosítani, továbbá a rendszeres étkezésre intézményesen nevelni a fiatalokat. A kollégium felelőssége tehát nagy a rendszeres életmód, ezen belül a helyes táplálkozási szokások kialakításában és az erre való odafigyelésben.

Az étkezési szokásokra vonatkozó információkat fontos jelzésnek tartjuk, mert felhívja a figyelmet arra, hogy az intézményeknek a gondoskodás körébe tartozó ilyen irányú kötelezettségüket - a rendelkezésre álló pedagógiai és egyéb eszközökkel - határozottabban kell teljesíteniük. Ott, ahol valóban az ételek minőségével és mennyiségével van a gond, meg kell tegyék a megfelelő lépéseket.

Azon diákoknak az aránya, akik a tanév során a hétvégék legalább 50%-át rendszeresen a *kollégiumban töltik*, meglehetősen magas, 13,1%. Közöttük találjuk a határon túli fiatalokat, azokat a hátrányos helyzetűeket, akik az utazási költségek miatt nem vállalhatják a rendszeres hazautazást, az SNI fiatalokat, vagy azokat, akik családi körülményeik miatt választják inkább a kollégiumban maradást.

A nagy létszám különösen indokolná, hogy ezeknek a fiataloknak a hétvégi elfoglaltságát a kollégium megszervezze, és/vagy megfelelő programokat ajánljon számukra. (Tudjuk, hogy több intézmény szervez hétvégi - elsősorban sport - programot diákjainak, de ezek nem

rendszeresek, ritkák.) A pedagógusok, jelesül a szabadidő-szervező tanár feladatává is lehetne tenni, hogy a budapesti műsorfüzetekből, az interneten keresztül tájékozódva, vagy a kulturális intézmények közvetlen ajánlatait felhasználva programajánlót, kínálati listát állítson össze, amelyet közzétennének a kollégium honlapján és/vagy a faliújságokon. Ezzel segítenék a diákokat a tájékozódásban, és megadnák a lehetőségét annak, hogy a céltalan bolyongás, a TV nézés helyett hasznosan, igényesebb kikapcsolódással, szórakozással, művelődéssel teljék az itt töltött szabadidő.

A diákok viszonylag jelentős része *vállal a tanulás mellett munkát*, azonban kollégiumonként e tekintetben jelentős a szórás. A diákok 7,2%-a rendszeresen, 14,5 %-uk időszakosan dolgozik.

Az önfenntartó kollégisták száma 179 fő (4,3%).

A *munkavállalásnak* több motivációja is van, melyek közül kettőt biztosan meg tudunk nevezni. Egyik a kényszerűség: a diák ezzel segíti családját, valamilyen mértékben tehermentesíti, mintegy hozzájárul a taníttatás költségeihez. Másik motívum az életminőség javítása: olyan javakhoz (pl. elektronikai eszközök) vagy zsebpénzhez (amit szórakozásra költ) tud hozzájutni a diák, amelyet a szülők már nem tudnak biztosítani.

A diákok munkavégzésével kapcsolatban is hangsúlyt kap a „biztonságos intézmény” megteremtése, a gondoskodás, a védelem, a biztonság nyújtása intézményre rótt törvényi kötelezettségének megtartása. Ezt a rendszerszerű vagy spontán folyamatot moderálni, illetve segíteni kell: természetesen a munka jellegétől, mértékétől, időbeosztásától, a diák terhelésétől stb. függ a beavatkozás mértéke, jellege. (Felvilágosítás - pl. munkajogi kérdések -, a szülőkkel való együttműködés stb.).

3. A kollégium

3. 1 Kollégiumi környezet. Tárgyi feltételek.

Az esztétikus környezet kialakítása, a rend és annak megőrzése nevelő erővel bír. A fenntartó kollégiumfejlesztési koncepciójának megfelelően *az intézmények az utóbbi években az infrastrukturális, tárgyi és eszközfeltételek terén jelentős fejlesztésen mentek keresztül*. Ezáltal rendezettebbé, egészségesebbé, kényelmesebbé, biztonságosabbá vált a nevelési és tanulási környezet, a kollégiumi élettér. A lakhatási feltételek sokat javultak az utóbbi években, azonban néhány kollégiumban még most is kicsit zsúfoltan laknak a diákok. A feltételek javítása, a komfortosítás, korszerűsítés - pl. nyílászárók cseréje - folyamatosan zajlik.

Természetesen az „örökölt” vagy a fizikai adottságokból adódó hátrányok teljes egészében nem számolhatók fel. Például, az építészeti sajátosságokból eredően nem minden kollégiumban állnak a megfelelő közösségi helyiségek rendelkezésre.

Összességében, az utóbbi években megvalósult tárgyi feltételek fejlesztése jelentősen hozzájárul a szakmai munka - beleértve a gyermekvédelmi munkát - színvonalának emelkedéséhez.

A szabadidős tevékenységek finanszírozását illetően az intézmények anyagi forrásai korlátozottak. A központi támogatások sokat jelentenek, ezért sokan fájlalták, hogy megszüntették a Gobbi Hilda Páholy-jegyvet, amelynek révén sok fiatal eljuthatott a

színházakba, ami közvetve, jelentősen hozzájárult a diákok közötti kulturális hátrányok csökkentéséhez.

Az intézmények *saját erőből is fejlesztenek*: sokan élnek a pályázati lehetőségekkel. A kétségkívül aktívabb pályázati tevékenységnek köszönhetően egyre több intézmény jut olyan forrásokhoz, melyeket a diákok fejlesztését szolgáló kulturális, szabadidős programokra vagy az ezekkel kapcsolatos eszközfejlesztésre tudnak fordítani. De az egyik nemzetiségi kollégiumban alapítványi támogatást, egyéni adományokat, valamint társadalmi munkát is igénybe vettek az internetes hálózat kiépítéséhez.

A *külső biztonságra* kevés volt a panasz. Minden kollégista számára biztosított a zárható szekrény, azonban a kollégiumok által nyújtott *belső biztonságot* rontják az élelmiszerlopások, melyek több helyen keserítik a diákok életét.

A kollégiumban rendszeresen tartanak intézmény bejárásokat, melyeknek során ellenőrzik a hiányosságokat, feltárják a hibákat. Emellett több intézmény rendszeresen méri a munkatársak, a diákok és a szülők környezeti tényezőkkel való *elégedettségét*. Igyekeznek figyelembe venni és megvalósítani a javaslatokat, ötleteket, mindazt, ami összeegyeztethető a működés rendjével és az anyagi lehetőségekkel.

Mindenütt biztosított az *orvosi és az egészségügyi ellátás*. Minden kollégium rendelkezik egészségnevelési programmal, és nagy hangsúlyt fektetnek a sportra, az egészséges életmódra nevelésre.

Az SNI fiatalokat befogadó kollégiumok akadálymentesítése részben megtörtént, illetve fokozatosan valósul meg. A teljes akadálymentesítés megfelel a jogszabályi előírásoknak.

A részlegesen akadálymentesített intézményekben azonban problémát jelent az épületbe való bejutás, bizonyos helyiségeket a kerekesszéket használó fiatalok csak segítséggel tudnak megközelíteni, vagy hiányzik a lift. Az intézményekben intézményi és fenntartói feladatként nevezték meg a feltételek javítását. Szeretnék, ha ennek üteme felgyorsulna, hogy a speciális feladatnak eleget tudjanak tenni.

4. Humánerőforrás

4.1 A gyermek- és ifjúságvédelmi munka személyi feltételei

A törvény kimondja, hogy minden pedagógus tevékenységének része a gyermek- és ifjúságvédelmi munka. A törvény lehetőséget biztosít arra, hogy a gyermekvédelmi feladatokat az intézményben erre kijelölt személy – gyermek- és ifjúságvédelmi felelős - koordinálja.

A kollégiumok közel háromnegyedében van megbízott gyermekvédelmi felelős. Ahol nincs (öt intézményben), a vezetők fogják össze a gyermekvédelmi munkát, illetve a csoportvezetők hatáskörébe utalták ezt a feladatot. A közös igazgatású intézményekben iskolai pedagógus látja el (megbízásos alapon) mind az iskolai, mind a kollégiumi gyermek- és ifjúságvédelmi feladatokat.

Több kollégiumban, a fővárosi kollégiumok majd' kétharmadában találunk a gyermekvédelmi munkában is aktív szerepet játszó, *speciális szakképesítéssel rendelkező*, a pedagógusok

munkáját támogató szakembert. Segítenek a problémafeltárásban, a probléma kezelésében, megoldásában, a gondoskodással, a fejlesztéssel kapcsolatosan jelentkező speciális igények kielégítésében. Jelenlétükre valóban nagy szükség van, mert az esetek zömében segítségükkel a problémákat helyben, szakszerűen tudják orvosolni, emellett szakmai tanácsokkal is ellátják csoportvezető kollégáikat.

Az állandóan vagy alkalmászerűen foglalkoztatott szakemberek kvalifikációk szerinti megoszlása:

- fejlesztő pedagógus: 3 állandó alkalmazásban álló, és egy alkalmászerűen foglalkoztatott
- pszichológus: 8 állandó alkalmazásban álló, és három alkalmászerűen foglalkoztatott
- szociálpedagógus: 3 állandó alkalmazásban álló, és kettő alkalmászerűen foglalkoztatott
- gyógypedagógiai asszisztens: 1 fő, állandó alkalmazásban
- logopédus: 2 fő, egy állandó, egy alkalmászerű alkalmazásban.

E szakemberek területi eloszlása ugyanakkor *aránytalanságot mutat*. Abban a hét kollégiumban, ahol az SNI tanulók 28%-a nyer elhelyezést, összesen négy állandóan és két alkalmászerűen foglalkoztatott szakembert találunk; ezzel szemben két intézményben egyet sem. Továbbá, az állandóan alkalmazottak egynegyede egy intézményre jut, a sajátos nevelési igényűeket legnagyobb számban befogadó kollégiumra.

A kollégium sajátos szerepéből és funkciójából, a feladatok sokasodásából és bonyolultságából adódóan a csoportvezetők és a gyermekvédelmi felelősök módszertani felkészültségének, jogszabály-ismeretének fejlesztése egyre inkább lényeges kérdéssé válik. Minden intézmény számára fontos, hogy az ott dolgozó munkatársak rendelkezzenek alapvető ismeretekkel például a pedagógiai kultúra, a tanár-diák viszony, a kommunikációs kultúra, a konfliktus- és agressziókezelés kérdésköréből.

4.2 Szakmai fejlesztés

A kifejezetten gyermekvédelemmel foglalkozó központi továbbképzéseken való *részvétel intézményenként változó*. Szükségesnek tartják, illetve érzik ennek hiányát, de mivel a kollégiumi költségvetés szűkös, inkább más jellegű képzésekre fordítják a rendelkezésre álló keretüket.

Az elmúlt évek során a fővárosi kollégiumokban dolgozó pedagógusoknak csupán töredékét iskolázták be speciális gyermek-és ifjúságvédelmi (például az MFPI által szervezett, akkreditált), illetve a területhez adekvát felsőfokú szakmai képzésre. Egy-két esetben fordul elő, hogy szakirányú felsőfokú képzésben vesz részt a pedagógus (pl. pszichológusi oklevél mellé szociálpedagógusi oklevelet szerez).

Néhányan járnak drámapedagógiai képzésre, és végeztek konfliktus- vagy agressziókezeléssel kapcsolatos tanfolyamot.

A szakmai módszertani továbbképzés egyik központi formája a kimondottan gyermekvédelemmel foglalkozó, a MFPI-ben szervezett *műhelyfoglalkozás*,

esetmegbeszélés, melyet az intézeti szakértő szervez és irányít, s havi rendszerességgel működik. A pedagógusok részvétele nem rendszeres - pontosabban a pedagógusok egy meghatározott köréről mondható el az ellenkezője -, az érdeklődés változó, de inkább csekély mértékűnek mondható. (Általános módszertani képzési célt szolgálnak a kollégiumi műhelyfoglalkozások, melyeken esetenként gyermekvédelmi téma is terítékre kerül. Megfigyelhető, hogy ezeken az intézmények feléből-háromnegyedéből vesznek részt rendszeresen a pedagógusok.)

A *szakmai (ön)képzés formája* a belső, elsősorban nevelőtestületi szinten megvalósuló műhelymunka, konzultáció, esetmegbeszélés, tapasztalatcsere, a módszertani fejlesztést is szolgáló egyéb programok. Sok helyen találkoztunk ilyenekkel.

Egy intézményben hagyományyszerűen, rendszeresen tartanak a teljes testület bevonásával módszertani, a gyermekvédelemhez is köthető, külső szakember által irányított tréningeket.

5. A gyermekvédelmi tevékenység főbb formái és tartalma az intézményekben

5.1 A gyermek- és ifjúságvédelmi munka tervezése, szervezése

A gyermek- és ifjúságvédelmi munka szervezettsége, az ellátás minősége az egyes intézmények gyakorlatában eltéréseket mutat. A válaszokból azt szűrtük le, hogy az intézmények gyakorlatában a tervezés és a szabályozás tekintetében is jelentős eltérések vannak.

A gyermekvédelmi tevékenység *tartalma* a pedagógiai dokumentumokban és/vagy a pedagógusok munkaköri leírásában került megfogalmazásra, vagy szokásjog az alapja. Ezek valamilyen módon kapcsolódnak egymáshoz.

A Ktv. 49. §-ában előírja, hogy a gyermekvédelmi munka leírását a kollégium pedagógiai programjának tartalmaznia kell; az intézmények közel háromnegyedében járnak el e szerint. Vannak intézmények, ahol más dokumentumokban is megjelenik: az éves munkatervben (9 intézményben), a csoportvezetői munkatervben (13 intézményben), a gyermekvédelmi felelős munkatervében (12 intézményben). Négy intézményben (16%) nincs leírva ez a tevékenység.

Speciális fejlesztő program öt intézményben készült, mégpedig ott, ahol sajátos nevelési igényű fiatalokat nevelnek.

5.2 A csoportvezető szerepe, felelőssége

A kollégiumban a tanulócsoportokban a tanulók fejlesztéséért, a gyermek- és ifjúságvédelemmel összefüggő akut problémák kezeléséért, megoldásáért is elsődlegesen a csoportvezető nevelőtanár a felelős.

Minden intézményben kialakult az a gyakorlat, hogy tanév elején felméri az újonnan érkező kollégisták tudás- és neveltségi szintjét. A beköltözéskor összegyűjtik azokat az információkat is, amelyek a szociális helyzetre, családi háttérre stb. vonatkoznak. A „régii” kollégisták esetében rendelkezésre állnak az elmúlt tanév értékelései, az elért eredmények. Mindezek alapján *személyre szólóan* megtervezhetők a fejlesztési feladatok.

Az írásbeli tervezés az, ami meggyőzően igazolja a tennivalók átgondolását, és biztosítékul szolgálhat a tudatos nevelőmunkához. A kollégistákra vonatkozó, személyre szóló fejlesztési terv ezzel szemben szerény mértékben dokumentált: a csoportnevelői munkatervben az intézmények 60%-ában jelenik meg. Fejlesztő pedagógiai munkatervet négy intézményben találtunk.

Találkoztunk olyan gyakorlattal is, hogy miután a diákok helyzetére vonatkozó adatokat, információkat begyűjtötték, ezek ismeretében előre tájékoztatják a családokat az intézmény segítő lehetőségeiről. Így a várható gyermekvédelmi feladatokról már a kollégiumi jogviszony létesítéskor értesülhet a nevelőtanár és az illetékes szakember, ami megkönnyíti és meggyorsítja a szükséges lépések megtételét.

5.3 A személyre szóló törődéssel kapcsolatos, valamint a gondoskodásra vonatkozó leginkább jelentkező tanulói igények

A partnerközpontúsággal összefüggő lényeges kérdés, hogy a tanulók részesülnek-e az általuk elvárt szolgáltatásban. Mivel vizsgálatunkat a gyermekvédelemre fókuszáltuk, a mindennapi törődésre és a gondoskodásra vonatkozó tanulói igényekre és az ezekre adott intézményi válaszokra voltunk leginkább kíváncsiak. Először nézzük az elvárások főbb csoportjait, fontossági sorrendben (a tanulói válaszok gyakorisága alapján).

Magánéleti, személyes jellegű problémák, ezen belül:

- családdal való kapcsolattartás, családi problémák, konfliktusok, magánéleti nehézségek
- egészségügyi problémák
- testi-lelki problémák

Közösségi együttléttel kapcsolatos problémák, ezen belül:

- közösségbe való beilleszkedés
- egyéb beilleszkedési problémák megoldása
- társas kapcsolatok, kortársakkal kapcsolatos konfliktusok megoldása
- kapcsolaterősítés
- egyéni sérelmek, vitás helyzetek, egyéni- és csoportproblémák, konfliktusok

Tanulási problémák, ezen belül:

- segítség igénylése a házi feladatok megoldásában
- korrepetálás különböző tantárgyakban
- felzárkóztatás
- tanulási (szakmai) nehézségek, kudarcok leküzdése

Jövőre vonatkozó tanácsok kérése:

- általános felvilágosítás
- jövővel kapcsolatos személyes, magánéleti tervek, életcélok stb.
- továbbtanulással kapcsolatos tájékozódás
- pályaválasztásra vonatkozó segítségkérés

Helyes időbeosztás, életvitel-szervezés:

- életvezetési tanácsok

5.4 A segítségnyújtás leggyakoribb formái - intézményi válaszok a tanulói szükségletekre

Az intézményekben az igények kielégítésére, a megsegítésre többé-kevésbé ugyanazokat - a már bevált - módszereket alkalmazzák. Tehát bizonyos eljárások és tevékenységformák nagy gyakorisággal, szinte minden intézményben fellelhetők.

Természetesen különbségeket is felfedezhetünk, amelyek a hagyományokból, a kialakult szokásrendből, az eltérő személyi és tárgyi feltételekből eredeztethetők. A segítségnyújtás repertoárját színesíti, az eszköztárat gazdagítja, finomítja a testület rutinja, szakmai felkészültsége, szakember (pl. pszichológus) jelenléte, ami fejlettebb módszertani kultúrát biztosít, és teljesebbé teszi a tanulói elvárásokhoz, igényekhez való alkalmazkodást. A támogatások előfordulása gyakorisági sorrendben:

Napi, személyes ügyek intézésében való segítségnyújtás

Ez alatt olyan praktikus segítségnyújtás értendő, mint az aktuális, mindennapos problémák megoldása, például orvoshoz való kísérés, átmeneti anyagi megsegítés, továbbá hivatalos ügyek intézése, segélykérelmek megírása, ügyintézésrel kapcsolatos támogatás.

Tanulás-támogatás

A pedagógusok úgy látják, hogy a tanulmányi problémák, tanulási nehézségek, a lemorzsolódás háttérében elsősorban a tanuló szociokulturális helyzete, valamint a motiváció hiánya áll. Ok lehet a helytelen önértékelés, elégtelen előképzettség a középiskolai tanulmányok folytatásához, a helytelen tanulási szokások. Előfordul, hogy az iskola vagy a kollégium követelményrendszerével szembeni ellenállásból ered a gyenge teljesítmény.

Az okok tehát többértűek, a közöttük lévő határok gyakran elmosódnak vagy egybeesnek. A helyes és célzott beavatkozáshoz megfelelő szakértelemre van szükség.

Abban egyetértés van, és mindenütt helyesen látják, hogy a tanulási problémák megoldásában a nevelésre, a teljes személyiség fejlesztésére legalább akkora figyelmet kell fordítani, mint a korrepetálásra, a felzárkóztatásra, a helyes tanulási módszerek elsajátíttatására.

Az iskolai kudarc által fenyegetettek megsegítésének, a tanulás támogatásának módozatai (a felsorolt módszereket általában sikerrel alkalmazzák az intézmények):

- a legfontosabb szaktárgyakban évi eleji tudásszint-felmérés

- a tanév eleji tudásfelmérés mellett a szövegértés, a motiváltság, a koncentráció, az egyéni tanulási szokások feltárása
- szilenciumi rendszer működtetése a rendszeres tanulás biztosítására
- a felkészülés ellenőrzése, a tanulmányi teljesítmény rendszeres értékelése
- egyéni és kiscsoportos (szak)korrepetálások, tanulmányi segítség a napi felkészülés támogatására
- megelőzési célú felzárkóztató foglalkozások, programok
- egyénre szóló tanulási terv készítése, felzárkóztató, egyéni fejlesztések, differenciált foglalkozás
- tanulás-módszertani ismeretek nyújtása (a tapasztalatok szerint elsősorban a tanulási nehézségekkel küzdő tanulók számára ad segítséget)
- tanulási motiváció fejlesztése
- közösségformáló programok, a diákok kapcsolatrendszerének fejlesztése
- tehetséggondozó foglalkozások
- a diákok olyan, a kollégium hagyományrendszerébe illeszkedő programokba való bevonása, amelyek értékeket közvetítenek, egyúttal a kollégiumi követelményrendszerrel kapcsolatos pozitív irányú attitűd-változást eredményezik
- amennyiben nincs más lehetőség: iskolaváltás segítése

A tanulókkal való egyéni foglalkozás

Ezen a területen különösen igaz az, amit fentebb leírtunk: a megsegítés szakszerűségén, a pedagógus szakmai felkészültségén, rutinján nagyon sok múlik. Természetesen a sikeres beavatkozásnak személyi oldala is van: a tanár és a diák bizalmi kapcsolata nélkül hathatós támogatás nem képzelhető el. A biztonságérzet megteremtését fontosnak tartják, azt, hogy a tanulók folyamatosan, bizalommal fordulhassanak segítségért mind a nevelőtanárhoz, mint a segítőkhez és a vezetőséghez is.

Az egyéni foglalkozás jellemző formái a meghallgatás, segítő beszélgetés, a „lelki segítségnyújtás” a tanuló igényeihez (pl. egyéni problémák megoldása, családi, egészségügyi, pályaválasztási probléma) igazodva. Emberséggel és tapintattal kezelik a diákok ügyeit, törekedve arra, hogy helyben orvosolják problémáikat.

Csoportos foglalkozások

A csoportos foglalkozások képezik a (szélesen értelmezett) gyermek- és ifjúságvédelem leggazdagabb területét: ezek a szocializáció, a nevelés, a tudás- és kultúraközvetítés elsődleges színterei. A *kollégiumi alapprogram* által előírt témakörök szerinti és az ezeken túli egyéb foglalkozásokon kapnak helyet azok az egészségmegőrző, felvilágosító stb. tevékenységek, prevenciós programok is, amelyek a gyermekek képességeinek és kompetenciáinak a fejlesztését szolgálják. A gyermekvédelem problémakörébe szorosabban tartozó témákat is itt dolgozzák fel, ilyenek például a családi életre nevelés (családismeret), konfliktuskezelés, agresszió, pályorientáció, élet- és pályatervezés, mentálhigiéne, ezen

belül a stresszoldás (technikái, módszerei), a mindennapi életvezetéshez kapcsolódó praktikus ismeretek.

A gyermek- és ifjúságvédelem szempontjából kiemelt terület az *egészségvédelem*, az *egészséges életmódra nevelés*, melynek minden intézményben tág teret szentelnek. A szenvedélybetegségek, a szexuális kultúra, a fogamzásgátlás, a szájhigiéne, az egészséges táplálkozás, a bűnmegelőzési témakörök kiemelt figyelmet kapnak.

A gyermek- és ifjúságvédelemmel összefüggő szemléletformáló, prevenciót szolgáló foglalkozások tartalmának kijelölése, megtervezése a kollégiumoknak nem okoz gondot. Hatásfokukat, a tanulói részvételi fegyelmet egy-egy külső előadó meghívásával, a programok színesítésével, a tanulói tevékenységformák változatossá tételével igyekeznek javítani.

A kollégiumokban a *szakköri és az irányított szabadidős tevékenységeknek* - melyek szintén csoportos keretekben valósulnak meg - gazdag a kínálata,. Részletes programjukat egyrészt a pedagógiai program, másrészt a csoportvezetői és szakköri munkatervek tartalmazzák.

Sok intézményben kiemelt szerepet kap a *sportolás*. A tanulók egészségének, fizikai állóképességének, mozgáskészségének megőrzése érdekében a kollégiumok komoly programot valósítanak meg, és szakszerű eszközöket is alkalmaznak (pl. antropometriai mérések, egyéni megfigyelési lapok alkalmazása).

A csoportos foglalkozások lehetőséget adnak a pályaorientációs beszélgetésekre is. Témái a fiatalok jövőbeni elképzelései, a pályatervezés, a főiskola- és egyetemválasztás, a 11. évfolyamon a fakultációs tárgyak kiválasztása, a szakmaválasztás; az információszerzéssel, az álláskereséssel, a munkaközvetítővel, a szakmai önéletrajz írásával stb. kapcsolatos tudnivalók.

Az egyik kollégium gyakorlatában ugyanabban a témában párhuzamosan vannak előadások a pedagógusoknak és a diákoknak egyaránt. (Ugyanitt a gyermek- és ifjúságvédelmi felelős szükség szerint segítséget nyújt az iskola és a kollégium minden dolgozójának, segítve az intézmény kiegyensúlyozott mentálhigiénés állapotának fenntartását.)

Az intézmények csoportszintű és kollégiumi szintű játékok szervezésével, kirándulásokkal, ritkábban nyári táboroztatással járulnak hozzá a kiegyensúlyozott életvitel megalapozásához, valamint a közösségépítéshez. Kreativitást fejlesztő kézműves szakkörök is sok helyen működnek.

Elterjedtek a kiscsoportos beszélgetések (pl. szobaközösségben) tanácsadási, tájékoztatási céllal, de az ilyen beszélgetések során mód nyílik a személyes problémák felvetésére, a konfliktusok feltárására is. Több helyen működnek kis létszámú önismereti csoportok (max. 10 fővel), melyek kitűnő lehetőséget adnak a tanulóknak a diáktársak és önmaguk mélyebb megismerésére.

A felsorolt tevékenységformákat az intézmények mind a generálprevenció, mind a speciálprevenció szolgálatába állítják.

A gondoskodásnak, a segítségnyújtásnak további formái, melyekkel egy-egy intézmény gyakorlatában találkozunk:

- rendszeres mentálhigiénés szolgáltatás: terápia, stresszoldás, relaxáció, drámapedagógiai foglalkozások
- dramatikus játékok, szerepjátékok segítségével önismereti, kommunikációs tréningek
- beilleszkedés célzott segítése
- speciális kapcsolatteremtő módszer alkalmazása: a diákok zárt postaládába tehetik kérdéseiket, problémáikat, így vehetik fel a kapcsolatot a segítő tanárral, a kollégium gyermek- és ifjúságvédelmi felelősével
- támogatási célzattal a tanuló civil szervezetekhez irányítása
- jogorvoslat biztosítása

A diákok anyagi megsegítése

A kollégisták anyagi megsegítésének módja intézményenként eltérő. A lehetőségek meglehetősen szűk keresztmetszetűek, azonban keresik, és jó néhányan meg is találják a közvetlen vagy közvetett támogatás formáit.

Több intézményben elmondták, hogy a rászorulókat közvetlen segítségéhez nem áll rendelkezésre anyagi forrás: az intézmény finansziális helyzete nem teszi lehetővé a kollégisták egyéni támogatását. A törvény által előírt 50%-os (korábban 70%) étkezési hozzájáruláson túl semmilyen juttatást nem tudnak nyújtani.

Ugyanakkor előfordul, hogy a kollégista erre a kedvezményre nem jogosult ugyan, de hirtelen olyan élethelyzetbe kerül, hogy gyors segísége lenne szüksége (pl. a szülők munkanélkülivé válnak). A kollégium ebben az esetben nem tehet semmit. Ezzel kapcsolatban több intézményben is megfogalmazták: jó lenne, ha a főváros olyan „alapot” hozna létre, amelyből ilyen esetben a kollégiumok megfinanszírozhatnák az étkezési hozzájárulást. Tény, hogy nem egy esetben a csoportvezető nevelőtanár segíti ki „zsebből” megszorult helyzetbe került diákját.

Több intézményben a költségvetésbe betervezték a diákjóléti támogatást (pénzbeli juttatás). Ennek odaítélését, mértékét, gyakoriságát helyileg szabályozzák. Általában a szociális helyzet alapján legrászorultabbak, illetve a kiemelkedő teljesítményt nyújtók részesülnek belőle. Több intézményben működik alapítvány, melyet ilyen célra is felhasználnak.

Egyre több intézmény él a kollégiumok részére meghirdetett pályázati lehetőségekkel. Sok pályázat biztosít forrást a kulturális nevelés támogatására (színház- és múzeumlátogatás, külföldi utazások stb.): ezek a diákság közvetett anyagi támogatásának foghatók fel.

Az anyagi támogatás közvetett módja az is, amikor az intézmény a kollégisták állandó lakóhelyén történő – anyagi konzekvenciával bíró - ügyintézésében segít a diáknak vagy a családjának (jogosultság, kérvény, kérelem megfogalmazása, beadása stb.).

6. Kommunikáció és együttműködés

Hatékony gyermekvédelem az érintettek összefogása nélkül nem lehetséges, a problémák teljes körű orvoslásához a fiatalok nevelésében-oktatásában részt vevő összes ágens aktív, segítő részvételére és együttműködésére szükség van. Jelentősége a prevencióban is rendkívül nagy, de az együttműködés minősége a mindennapi nevelőmunkában, az akut esetek kezelésénél mutatkozik meg igazán. Ha a kommunikáció a partnerek között folyamatos és eredményes, az azonnali beavatkozást igénylő esetek száma is kisebb. Elsősorban ez a cél, és az intézmények erre is törekednek.

6.1 Belső együttműködés

A kialakult gyakorlat szerint a tanulókkal kapcsolatos akut problémák felmerülésekor mindenekelőtt a csoportvezetők döntenek el, hogy saját maguk kezelik-e ezeket, esetleg szükségesnek tartják-e a jelzést a gyermekvédelmi felelős, közvetlenül az igazgató felé, vagy ha van rá mód, kérnek-e házon belül szakembertől segítséget.

Ott, ahol az intézményben a pedagógiai munkát segítő pszichológus, szociálpedagógus stb. működik, a munkatársak közötti rendszeres együttműködésről számoltak be, s az esetek többségében intézményen belüli együttműködéssel az ügyek kezelhetők.

A csoportvezetők közvetlenül is kérnek (és kapnak) segítséget, vagy a segítő céllal létrehozott szakmai csoporttal konzultálva (ilyen egy helyen működik „Háló csoport” néven) együtt keresik meg a megoldást.

Ha intézményi kereteken belül nem lehet megoldást találni, vagy az intézmény kompetenciáján túl terjedő esetről van szó, az ügy kikerül az intézet falai közül. Döntés születik, milyen további lépésekre van szükség, milyen szakemberhez, hivatalhoz stb. kell fordulni. Az érintettek (iskola, szülők stb.) értesítésére minden esetben sor kerül.

Az intézményekben gyakorlat az, hogy a csoportvezetők napi konzultatív kapcsolatban állnak a testület azon tagjaival (szakkörvezető, emeletfelelős stb.), akik diákjaikra vonatkozóan érdemi információval rendelkezhetnek. Az ügyeletes tanártól, az éjszakai ügyeletesétől stb. megkapják a megfelelő tájékoztatást a szolgálati idejükön túli időszakra vonatkozóan is.

6.2 Együttműködés a külső partnerekkel

A külső partnerekkel való együttműködést illetően a tapasztalatok megoszlanak, de a kollégiumokban *összességében* inkább negatívak ezek.

A kollégiumnak a szülőkkel és az iskolákkal való együttműködésének fő jellemzője az egyoldalúság: leginkább a kollégium a kezdeményező fél.

A gyermekvédelem külső szereplőivel (szervezetek, intézmények stb.) való kommunikáció is sokszor nehézkes, ezért a kollégiumok arra törekednek, hogy lehetőleg helyben orvosolják a problémákat.

Mind az iskolákkal, mind a szülőkkel való kommunikációt, együttműködést jelentősen befolyásolja az a szervezeti és fizikai körülmény, amely az önálló vagy közös igazgatású státusból ered. Utóbbi esetben egy nevelőtestület van, egyszerűbb megszervezni például a „közös” szülői értekezletet; az intézményegységek vagy egy fedél alatt vannak, vagy nagyon közel egymáshoz. Ez biztosíték a szoros együttműködésre, a hatékony problémamegoldásra. Ezekben az intézményekben - ahogyan már korábban említettük - a gyermek- és ifjúságvédelmi felelős az iskola valamelyik tanára, ennek köszönhetően az

intézményegységek között rendszeres és állandó a kapcsolat. Viszont a kollégiumban a pedagógusok úgy érzik, ez a megoldás a „közös” diákok esetében működőképes inkább (pl. a nemzetiségi intézményekben). A „külsős” – tehát a más iskolákba járók - esetében szélsőséges tapasztalatok vannak: sok iskolában a diák kollégiumi jogviszonyáról sem tudnak.

6.2.1 A szülőkkel való kommunikáció, kapcsolattartás

A kollégiumnak sajátos a helyzete: amíg a diák szüleitől távol van, bizonyos tekintetben helyettesíti a családot. Felelősséggel tartozik a gyermek tanulmányi munkájáért, biztonságáért.

Túl azon, hogy a kollégium „szállást” biztosít a diák számára, nevelő intézmény is. A diák családi hátterének megismerése elengedhetetlen a gyermek mélyebb megismeréséhez, neveléséhez, ami a család közreműködése nélkül nehezen lehetséges. Sokszor bebizonyosodik, hogy az értékorientációban, a tanulásirányításban, a motiválásban, a magatartás- vagy munkakultúra fejlesztésében, a pályaválasztásban, a pályorientációban, a mindennapi életben való eligazodásban a fiatal igazán hatékony segítséget a kollégiumtól kaphat. Tehát a szülő és a pedagógus közötti információcsere tágabb tartalommal bír, mint a tanulmányi munka vagy a fegyelmi problémák megbeszélése. Ezért tekintik az intézmények kulcskérdésnek a kommunikációt, az együttműködést: a szülőkkel való kapcsolattartás napi szintű feladat a kollégiumban dolgozó összes pedagógus számára.

A szülő-kollégium kapcsolattartásának, kommunikációjának különböző lehetőségei vannak. Formálisan *a tanulói csoport-szülői értekezlet, az iskolai fogadónapok, az iskolai és/vagy kollégiumi fogadóórák, illetve a szülői értekezletek* adnak alkalmat a kollégiummal, a kollégiumi pedagógusokkal való személyes kapcsolatfelvételre. Egyébként bármikor felkereshető a kollégium, a pedagógusok munkaidejükben mindig fogadják az érdeklődő szülőket.

Minden intézményben tartanak tanévenként legalább egy kollégiumi szülői értekezletet. Kollégiumi fogadóórát az intézmények háromnegyedében rendszeresítettek, gyakorisága a levélben való értesítések számának egyharmada volt a vizsgált tanévben.

Az iskolai szülői értekezletek által nyújtott kommunikációs lehetőségekkel a vizsgált tanévben a kollégiumok kb. fele élt. Az iskolai fogadóórát, mint a szülőkkel való találkozási lehetőséget, a kollégiumok közel 70%-a használta ki.

Két intézményben tettek említést családlátogatásról összesen öt alkalommal (csak nagyon indokolt esetben kerül erre sor).

A nem személyes kapcsolattartás formái a telefonálás és a levelezés papíralapú vagy elektronikus formában. Előbbi a kommunikáció legelterjedtebb formája, a telefonos kapcsolatfelvétel egy tanévben, fővárosi szinten, több ezret tesz ki. Arányában ennek valamivel több, mint egyharmada a levélben való kommunikáció. Ezekre leginkább súlyosabb, akut probléma esetén kerül sor. Leggyakrabban fegyelmi vétség kapcsán, vagy étkezési díj késedelmes fizetése miatt értesítik a szülőt.

Ugyanakkor a csoportvezető, illetve évfolyamvezető tanárok írásban rendszeresen, tanévente legalább egyszer tájékoztatják a szülőket a diákok magatartásáról, teljesítményéről.

A szülők együttműködésre vonatkozó attitűdje, kommunikációs hajlandósága változatos képet mutat, de szinte minden esetben a kollégium kezdeményez. Egy intézményt találtunk, ahol „kiválónak” nevezték a kapcsolattartást. Nem ez a jellemző: kevés helyen számoltak be kölcsönös kapcsolattartásról, rendszeres érdeklődésről, személyes találkozásokról, pedig az intézmények nagy hangsúlyt fektetnek arra, hogy a kétirányú folyamat minél hatékonyabb legyen. A szülők elérhetőségének akadálya nem ritkán a lakcím vagy a telefonszám változás.

Szülői szervezet nem jött létre sehol, igaz, a kollégiumokban ez nehezen kivitelezhető. A szülők többsége telefonon kér információt a pedagógusoktól, viszonylag kevesebben élnek a személyes találkozások adta lehetőségekkel.

Megfigyelhető, hogy a szülők az első szülői értekezleten részt vesznek, azután már kevésbé érdeklődnek a nevelőtől gyermekük iránt.

Nem sokan keresik fel a kollégiumokat a fogadónapokon sem. A pedagógusok a nagy távolságot, az anyagi gondokat, a család életvitelét s az érdektelenséget jelölték meg legjellemzőbb okként.

Ha bármilyen probléma merül fel, a szülők ennek közös megoldásában együttműködők. Ritkán találkozni elutasító vagy ellenséges magatartással: ez a viselkedés a család szociokulturális állapotának vagy az érdektelenségnek a következménye.

Az intézmények - bár tisztában vannak azzal, hogy az internet használat a családok körében még nem elterjedt – oly módon is nyitnak a szülők felé, hogy honlapjukon a kollégiumi életről tájékoztatást adnak. Rendszeresen jelennek meg olyan információk, amelyek bepillantást engednek a kollégium belső világába, közvetlen tájékoztatást nyújtanak az intézményi eseményekről és akár a kollégisták által elért eredményekről is. Ezt jónak és követendő gyakorlatnak tartjuk.

6.2.2 Iskola- kollégium kommunikáció, együttműködés

Fontos megjegyezni, hogy amikor ezt a kérdést elemezzük, figyelembe kell venni a közös igazgatású intézményeknek az önálló kollégiumokétól eltérő szokásrendjét, szervezeti-működési sajátosságait.

A főváros huszonöt intézményében lakó diákok összesen 783 iskolába járnak, ennyi tehát a kollégiumok partneriskoláinak száma. Ebből könnyen kiszámítható, hogy egy kollégiumra kb. 30 iskola jut. A legtöbb iskolát magáénak tudó kollégiumnak 96 iskolába járnak a tanulói, viszont két kollégiumnak van 1-1 iskolája. A szórás tehát igen nagy.

A kollégiumokban az általános vélemény az, hogy a kapcsolatos iskolák (az ott dolgozó pedagógusok) nem segítik úgy a kollégiumi pedagógusok munkáját, ahogy az elvárható lenne. Természetesen több iskolával jóval nehezebb az együttműködést megszervezni, mint kevesebbrel. Ugyanakkor, az iskolaigazgató személye, felfogása óriási szerepet játszik abban, hogyan működik a kommunikáció, mennyire tekinti az iskola partnernek a kollégiumot.

A kapcsolattartásnak *több szintje* van. A vezetők minden intézményben tartják a kapcsolatot, de ennek intenzitása, gyakorisága, tartalma igen változó: függ az iskolába járó diákok számától, jelentősen befolyásolhatja a hagyományrendszer s a személyes kapcsolat.

A számosságot tekintve legelterjedtebb a csoportvezető nevelőtanár és az osztályfőnökök közötti kommunikáció. *Gyakorisága* változó: „alkalmanként”, „folyamatosan”, „értékelési szakaszonként”. Az egybeszervezett intézményekben szinte napi rendszerességű a kommunikáció, de a sajátos nevelési igényű fiatalokat befogadó intézményeknél is viszonylag gyakori a beszélgetések vagy a találkozások száma.

A kollégium és az iskola közötti párbeszéd formájának vékonyabb szeletét képezi a kollégiumi gyermekvédelmi felelősök – iskolai gyermekvédelmi felelősök, a kollégiumi gyermekvédelmi felelősök - osztályfőnökök és a csoportvezetők - iskolai gyermekvédelmi felelősök közötti kommunikáció. A számok alapján a vizsgált időszakban egy intézményre átlagosan kb. három eset jutott.

Ott, ahol nem írtak esetszámot az intézmények, „szükség esetén”, „alkalmanként” zajlik a kommunikáció, de több intézményben folyamatos a párbeszéd.

Ideális esetnek tekinthető, amikor a közös igazgatású intézményben az intézmény gyermek- és ifjúságvédelmi felelőse a kollégium nevelőtanára is (egy intézményben). Így teljes rálátása van a kollégium diákságára, elláthatja a mediátori szerepet is, és hatékonyan tud közreműködni bármelyik tanuló problémájának megoldásában.

A vizsgált időszakban a szaktanárok és a csoportvezetők között a kollégiumok háromnegyedében zajlott párbeszéd, a pedagógusok átlagosan húsz konzultációt folytattak le.

A pedagógusok elmondása alapján az iskolákkal való kommunikáció *minősége, színvonala* szélsőséges skálán mozog, és rendkívül tarka képet mutat: beszámoltak a rendszeres, konstruktív munkakapcsolattól kezdve az érdemjegyek kiadásának megtagadásáig terjedő esetekről. A kollégiumi minőségirányítás részeként, a „partnerközpontú működés” keretében kezdeményezett kapcsolatfelvételek szerény viszonzásra találnak. A kapcsolatfelvételben, a kapcsolatok életben tartása érdekében többnyire a kollégium a kezdeményező fél. Azonban ez nem minden iskolánál talál kedvező fogadtatásra, viszonzásra, a kapcsolat felvételét nem követi folyamatos együttműködés. Általában a kritikus helyzetekben kezdeményez az iskola. A kommunikáció legtöbbször a magatartásra és a tanulmányi eredményekre terjed ki.

A kollégiumi nevelőtanároknak kötelességük a tanulmányi munka nyomon követése. Nehezíti a nevelőtanár dolgát, hogy sok esetben az osztályzatok a naplóba nincsenek naprakészen beírva. Nem ritkán problémát jelent a félévenkénti iskolai eredményekhez való hozzájutás is. Néhány esetben elfoglaltságra, adatvédelmi okokra hivatkozva utasítják el a kollégiumi tanárt, de olyan is előfordult, hogy lekezelően „lerázták”. A kommunikációban esetenként nehézséget okoz az eltérő munkarend is (pl. időpont egyeztetés).

A sok negatív tapasztalat mellett több helyen számoltak be magas intenzitású, szoros együttműködésről, folyamatos kommunikációról. Olyan intézményi gyakorlattal is találkozni, hogy a csoportnevelők és az osztályfőnökök, valamint a kollégium vezetése a törzsiskolák vezetőségével heti rendszerességgel konzultál.

Beszámoltak az osztályfőnökök fogadóképességéről, nyitottságáról, segítőkészségéről, olyan esetekről is, amikor a csoportvezetőkkel teljes mértékben együttműködtek az osztályukba járó kollégista diákok problémáinak megoldásában. Előfordul az a gyakorlat is, hogy a szaktanárok az osztályfőnökön keresztül tesznek javaslatokat az egyes tanulási

nehézségekkel küzdő gyerekek kollégiumi korrepetálására, vagy a tehetségekkel való kiemelt foglalkozásra.

6.2.3 Egyéb intézményekkel való együttműködés

A gyermekvédelmi munka során a kollégiumok nem csak az iskolákkal és a családokkal kommunikálnak. Az intézménynek, a pedagógusoknak, az ott dolgozó szakembereknek egy-egy probléma megoldása érdekében szükségük lehet a külső segítségre, intézmények bevonására. Munkájuk során így különféle szervekkel, intézményekkel, illetve azok munkatársaival kerülnek kapcsolatba: a gyermekjóléti szolgálattal, a diákok állandó lakhelyén a helyi önkormányzat jegyzőjével, a helyi önkormányzat gyámhivatalával, a nevelési tanácsadó pszichológusával, fejlesztő pedagógusával, a családsegítő központtal, a gyermekjóléti szolgálat családgondozójával.

Az aktuális gyermekvédelmi feladatok megoldásában az érintett intézményekkel, szervekkel való kommunikáció, együttműködés színvonala változó, amit több tényező befolyásol. Függ például az eset bonyolultságától, az adott intézmény hozzáállásától. Több helyen beszámoltak arról, hogy a gyermekjóléti, családsegítő szolgálatokkal a kapcsolat fővárosi szinten működik, a vidékiek esetében viszont az intézményeknek csak egy részéről mondható ez el. A kollégiumoknak nehéz a kistérségi szolgálatokat vagy az önkormányzatok jegyzőjét elérni. Pedig tennivaló e téren is akad: szociális ügyintézésben való segítségkérés, önkormányzati segély, a tanuló támogatásának, felhalmozódott bírság elengedésének stb. elintézése.

Minden kollégiumnak van pozitív vagy éppen ellenkezőleg, negatív példája a partnereivel való együttműködésre, a kommunikációra; a kép rendkívül változatos. Van, ahol a nehézkes kommunikáció miatt csak a legvégső esetben jeleznek a gyermekjóléti szolgálat vagy az önkormányzatok jegyzője felé. Ugyanakkor volt intézmény, ahol kedvező tapasztalatokról számoltak be.

„Több alkalommal került sor gyermekjóléti szolgálatokkal való kapcsolatfelvételtre, akik szívesen és hatékonyan működtek együtt tanulóink családi kapcsolatainak rendezésében, segélyezésében és iskolakeresésben, helyi közösségi programok keresésében is. Az elmúlt tanévben is tapasztaltam, és az idei tanévben is történt már olyan eset, amikor egy-egy tanulóval - bár főként a nehézkes együttműködés miatt hagyta el a kollégiumot - a kapcsolatot mégis sikerült úgy zárni, hogy azzal mindkét fél egyetértően és elégedetten legyen még akkor is, ha az adott fiatal nehezen vált meg a kollégiumi közösségtől. Idén már sikerült „megelőző” intézkedéseket is tenni, amikor a problémák kezdetekor felvettük a kapcsolatot a fiatal tágabb környezetével, a helyi segítő szolgálatokkal, így a gyerekek, ha távozni kényszerültek az adott kollégiumból, már volt megfelelő fogadó intézmény, hiszen tájékoztatást tudunk adni a tanuló szükségleteiről, problémáiról.”

„A kollégium több tanulója kerületi gyermekjóléti szolgálat javaslatára vagy közreműködésével (saját kérésre) került hozzánk, így a XI. kerületi gyermekjóléti szolgálattal szoros és jó mind a telefonos, mind a személyes együttműködésünk, családgondozói szükség esetén eljönnek konzultálni a kollégiumba. Több alkalommal került sor olyan esetkonferenciára, melyen ők is részt vettek.”

„Amennyiben az említett intézmények szabadidős elfoglaltságot szerveznek a kerület fiataljainak, ezt kihirdetjük a diákjaink számára, és biztosítjuk az ezeken való részvételt.”

Összességében, a legtöbb konkrét beavatkozást igénylő esetben eredményes a kapcsolatfelvétel, és ritka az, hogy a felmerült problémát ne tudnák megoldani. Sőt, tárgya lehet az együttműködésnek az intézményben folyó prevenciós munkában való részvétel, vagy - mint ahogy látjuk - a kollégistáknak a gyermekjóléti intézmények által szervezett szabadidős programjaiban való részvétele.

7. A gyermek- és ifjúságvédelmi munka színvonalának javításáért végzendő főbb tennivalók

A tendenciát tekintve érzékelhetően megnövekedtek azok a társadalmi, szociális, családi, iskolai stb. eredetű problémák, amelyek a nevelés, a felkészítés, a tanulókról való gondoskodás szempontjából a kollégiumban új, de legalábbis a korábbiakhoz képest hangsúlyosabb elvárásként, kihívásként jelennek meg, illetve új igényeket vetnek fel. A közoktatás mai rendszere, működése számos tekintetben táplálja a szelekciót, az egyenlőtlenségek kialakulását, pl. az iskola működése, vagy a tananyag nem felel meg a munkaerő-piaci elvárásoknak stb. Ugyanakkor új kihívás az az európai uniós oktatáspolitikai prioritás, mely a kirekesztés elleni küzdelmet, valamint az esélyteremtést hirdeti meg.

A kollégiumban érezhető a szociális, gyermek- és ifjúságvédelmi gondoskodással kapcsolatos funkció erősödése, egyre több a feladat, a terület jelentősége megnő a problémák megelőzésében, megoldásában.

A tennivalók hét fő területre határozhatók meg: törvényesség a működésben, a tevékenység szabályozása, diákközpontúság, humánerőforrás-fejlesztés, a módszertani kultúra fejlesztése, külső támogatás erősítése, fokozottabb igénybevétele, a közösségben rejlő lehetőségek jobb kihasználása, a kommunikáció és együttműködés fejlesztése.

7.1 Törvényesség a működésben. Folyamatok szabályozása.

Nagyobb hangsúlyt szükséges fektetni a törvényesség megtartására a működésben, valamint a belső szabályozottságra.

Az intézmények tekintsék át, hogy a gyermek- és ifjúságvédelemmel kapcsolatos kötelezettségek teljesítése tekintetében az *érvényben lévő jogszabályok* szerint járnak-e el. Például ott, ahol hiányzik a pedagógiai programban a gyermekvédelmi munka leírása, pótolni szükséges.

A gyermekvédelmi munka a kollégiumban egyre inkább előtérbe helyeződik, *kulcsfolyamatnak* tekintendő. Kívánatos, hogy a gyermek- és ifjúságvédelmi tevékenység

koherens rendszert alkosson, szabályozott legyen. Azért is indokolt ez, mert a rendszerben jelenleg sok a „bizonytalansági tényező”: például nem minden intézményben van gyermekvédelmi felelős, nincs minden intézményben ifjúságvédelmi program (a Ktv. 49.§-a oly módon szabályozza ezt, hogy a pedagógiai programnak tartalmaznia kell „a gyermek- és ifjúságvédelemmel összefüggő tevékenységet”) stb.

A folyamat írásos szabályozása tartalmazza többek között a tervezést, az ellenőrzöttséget, és garanciát jelenthet arra, hogy tudatosan járnak el, működik az a bizonyos belső szociális háló.

A gyermekvédelmi munka tervezését intézményi és csoportszinten is el kell végezni. A tervezés alapja a helyzetfeltárás. A kollégista diákoknál a jogszabályban a hátrányos helyzetre vonatkozó definícióban megfogalmazott hátránytényezők mögötti további okok feltárása is lényeges, mert így lehet a beavatkozást pontosan megtervezni. Minden csoportvezető, illetve fejlesztésben részt vevő munkatárs készítsen a diákokra személyes fejlesztési tervet.

7.2 Diákközpontú kollégium kialakítása

Ha egy címszó alá akarjuk vonni, milyen is a „jó” kollégium, akkor annak fő ismérve a „diákközpontúság”. Az intézményeknek ennek elérésére kell törekedniük.

Milyen jellemzőkkel írható le ez? A kollégium minden diák számára otthonos, gondoskodó, mentális és fizikai biztonságot nyújtó, támogató környezetet biztosít a mindennapi életvitelhez, az iskolai felkészüléshez, a művelődéshez, a szabadidő hasznos eltöltéséhez. A diákok második otthonuknak érzik a kollégiumot, ahol a napi pedagógiai gyakorlatban a tanárok, illetve a felnőttek, valamint a diákok kapcsolatát a bizalom, a humánus hatja át. A tanulók és a szülők érzik a törődést, és elégedettek.

A kollégiumi környezet befogadó, előítéletmentes. A tanulókkal való törődés szeretetteljes, szakszerű a tanulókról való gondoskodás. A működést a partnerközpontúság jellemzi, azaz figyelmet fordítanak az alapvető szükségletek kielégítésére, odafigyelnek a diákok igényeire, elvárásaira. A törődés, a fejlesztés személyre szóló, differenciált.

A házirend, a napirend, az életrend rugalmasan alkalmazkodik a diákok életkori sajátosságaihoz. Az intézmény az ígért, illetve a szükségleteknek megfelelő szociális ellátást, tárgyi feltételeket, infrastruktúrát és szolgáltatást nyújtja. A diákok kezdeményezéseit, önszerveződését támogatja.

Ugyanakkor rá kell mutatnunk egy paradoxonra: a pedagógusok közül sokan úgy vélik – és tapasztalataink alapján, a valóságot ismerve, magunknak is be kell látnunk –, hogy a kollégiumi gyermekvédelmi munkát a diákok leterheltsége jelentősen megnehezíti. Az iskolai kötelezettségek teljesítése, a tanulás, de sokszor az egyéb (kollégiumi) kötelező programok viszonylag sok időt visznek el, és kevés idő jut a tanulókkal való személyes, közvetlen törődésre, beszélgetésekre.

Továbbá a munka hatékonyabbá tételének komoly gátja a pedagógusok számára felduzzadt adminisztrációs teher, ami az érdemi munkától, a tanulókkal való közvetlen foglalkozástól rabol el sok időt. Sokan vélik úgy, hogy ennek a csökkentésével minden területen jobb eredményt lehetne elérni.

7.3 Humán erőforrás-fejlesztés. A módszertani kultúra fejlesztése.

A személyi feltételek javítása és a módszertani kultúra fejlesztése (fejlődése) nem választható szét egymástól; ugyanannak a dolognak kétféle vetülete.

Ha több jól képzett, célirányosan felkészített, tapasztalt szakember dolgozik az intézményben, ez maga után vonja a módszerek korszerűsödését, finomodását.

Hangsúlyosabb kérdéssé kell, hogy váljon tehát a szakemberek felvétele (kiválasztás), a képzés, a gyermek- és ifjúságvédelmi munkában közvetlenül részt vevő pedagógusok módszertani kultúrájának fejlesztése.

Mire figyeljenek oda az intézmények?

A vizsgálati eredményekből látható, hogy a diákok szükségletei között a magánéleti, személyes, mentális jellegű problémák, ezen belül a családi élettel, a beilleszkedéssel, a közösségi léttel, a közösségi konfliktusokkal kapcsolatos problémák állnak az élen. Ezekben várják elsősorban a felnőttek támogatását, ugyanakkor az e téren való segítségnyújtásra vannak az intézmények legkevésbé felkészülve.

A gyermekvédelmi esetek száma növekszik, a kezelendő problémák egyre bonyolultabbak, súlyosabbak. Megnö a jelentősége az azonnali problémakezelésnek, annak, hogy a rászoruló diákok lehetőleg a kollégiumban, időben megkaphassák a szükséges segítséget. Ezt a gyermekvédelmi felelős vagy a csoportvezető nevelőtanár nem mindig képes nyújtani. A szakszerű beavatkozás, intézkedés gyakran speciális képzettségű szakembert, a pedagógusoktól magasabb szakmai felkészültséget, a szokásos pedagógiai eljárásokon túlmutató módszereket, eszköztárat igényel.

Jelentős számban vannak olyan diákok, akiknek előképzettsége alacsony szintű, a tanulással, az iskolával kapcsolatos attitűdje elutasító. Előtérbe kerül a tanulásmódszertan „tanítása”, a motivációfejlesztés, a differenciálpedagógiai eljárások alkalmazása.

Egyre több intézmény fogad sajátos nevelési igényű fiatalokat. Nevelésük, gondozásuk, tanulásuk támogatása, ügyeik intézésének segítése a szokványostól eltérő eljárásokat, módszereket igényel, tehát e célcsoport vonatkozásában különösen fontossá válik a személyi feltételek biztosítása, valamint a módszertani kultúra fejlesztése.

Megfelelő kiválasztással el kell érni, hogy az intézményekben egyre több - lehetőleg főállású - speciális szakértelemmel rendelkező szakember (pszichológus, fejlesztő pedagógus, szociálpedagógus) álljon rendelkezésre, és segítse a pedagógusok, a vezetők, a gyermekvédelmi felelős munkáját. Minden intézményben legyen a gyermekvédelemben járatos pedagógus. Hatékonyabbá válik a munka, ha a közös igazgatású intézményekben a kollégium önálló gyermek- és ifjúságvédelmi felelős státust kap. (A nem a saját iskolákba járó diákok szempontjából nem megnyugtató az a megoldás, ha az iskolából látja el valaki ezt a feladatot, mert ezekben a kollégiumokban szép számmal laknak „idegen” iskolákba járó diákok is.)

A felvételnél a humán erőforrás célirányos fejlesztésébe, a pedagógusok kiválasztásának eljárásába beleértendő a kiegyensúlyozott szaktanári ellátottság biztosítása, hogy a kollégista tanulók a fontosabb tantárgyak esetében megkaphassák a megfelelő támogatást a korrepetálástól a felvételi előkészítőig.

A pedagógusok (tovább) képzésének, fejlesztésének arra kell irányulnia, hogy a helyi igényeknek megfelelő szakértelemmel gazdagodjon az intézmény. A gyermekvédelmi felelősök részesüljenek rendszeres szakmai továbbképzésben, hogy rendelkezzenek a státusz betöltéséhez szükséges alapvető ismeretekkel.

Egyetlen pedagógus se maradjon ki a fejlesztésből. Ennek formái lehetnek a nevelőtanári konzultációk, a tapasztalatcserék, a belső szakmai képzések, esetmegbeszélések, a központi műhelymegbeszélések. Az idősebb, tapasztaltabb kollégák adják át tapasztalataikat, végezzenek mentori tevékenységet. A vezetés feladata, hogy a pedagógusokat megfelelően motiválja a folyamatos önképzésre, a (tovább) képzések igénybevételére.

Meg kell adni az egymástól való tanulás lehetőségét. Az intézmények számára olyan fórumokat, konferenciákat kell szervezni, ahol problémáikat is felvethetik, és közösen kereshetik ezekre a megoldást. A kollégiumok vegyék át egymás bevált gyakorlatát. Ebben a központi kezdeményezések mellett építeni kell a meglévő (referencia) intézményi aktivitásokra, felajánlásokra.

A kollégiumok munkáját gyermekvédelmi intézmények, szolgáltatók segítik, azonban - ahogy elmondták - az együttműködés nem mindig zökkenőmentes. Ugyanakkor ezeknek az anomáliáknak a kiküszöbölése intézményi érdek is, ezért az intézményi módszertani kultúra fejlesztésének részeként fontosnak tartjuk a kommunikáció, az együttműködésre való képesség fejlesztését is.

A külső feltételek szerepe a továbblépésben

A szakmai fejlesztéssel kapcsolatosan a kollégiumok igényelnék a (központi) továbbképzések kínálatának javítását, bővítését. Javaslatként elhangzott: álljon rendelkezésre jegyzék, lista azokról az intézményekről, szervezetekről, amelyekhez pszichológiai, szociálpedagógiai, jogi stb. problémák megoldásában segítségért, információért fordulhatnak. Ugyancsak igényelnék a pedagógusok munkáját segítő külső szakemberek (pl. pszichológus) elérhetőségének lehetővé tételét (pl. az MFPI-ben).

E tárgyban azóta történt előrelépés: az MFPI-ben a közelmúltban lezajlott egy igazgatói munkaközösségi értekezlet. Az intézet igazgatója és munkatársai az intézményvezetők előtt részletesen ismertették az intézet által nyújtott és igénybe vehető szolgáltatásokat. Ugyancsak a felvetésre reagálva a kollégiumi szakértő javaslatokat kért az intézményektől a kollégiumi műhelyfoglalkozások témaköreire, melyeket figyelembe vesz a következő tanévi program összeállításánál. Továbbá a kollégiumi szakterületen folyamatban van olyan tanácsadók megkeresése, felkérése, akik az intézmények által igényelt, speciális szakterületeken segítséget tudnak nyújtani.

7.4 A közösségben rejlő lehetőségek felhasználása

A kollégiumi közösség határozott szerepet tud vállalni a fiatalok szocializációjában, az értékek és normák közvetítésében, s a külvilág káros hatásaival (pl. média, utcai hatás) szemben is megvédheti a fiatalot.

A kollégiumi közösségben olyan fontos értékek „tanulhatók” meg, mint az együttműködés, aktivitás, kötelességtudat, önfegyelem, autonómia, emberség, szolidaritás, tisztelet és türelem mások iránt, becsület, lelkiismeret, szorgalom, hagyománytisztelet, felelősség, rend, harmónia.

A jó személyes kapcsolatok, az állandó odafordulás, a befogadás, a közösségi szolidaritás, valamint a példaadás, a kiszámíthatóság különösen a kedvezőtlen háttérű, hátrányos helyzetű, ill. veszélyeztetett fiatalok számára lényeges. Hiszen megteremtheti a lehetőséget azoknak az azonosulási (viselkedési) mintáknak és példáknak a követésére, magatartások megtanulására (kooperáció, önállóság, felelősségtudat stb.), amelyek a családban nem állnak rendelkezésre, ugyanakkor az egyéni életutak, az egyéni boldogulás, az önmegvalósítás s a társadalmi integráció szempontjából meghatározóak. Ebben a közegben lehetőség van a rossz szocializációs környezet hatásainak korrekciójára, a korábban bekövetkezett károsodások, ill. annak következményeinek megszüntetésére, enyhítésére is, valamint az egyéni életvezetési, életviteli, napi praktikus problémák megoldásában való segítő közreműködésre.

A kollégiumban a magatartás-irányításban, a mintaadásban, a gondolkodásmód, a viselkedés, a társas együttélés szabályainak alakításában, megtanításában a kollégium *teljes közössége*, a felnőttek és a diákok is részt vesznek, szerepet játszanak. Az intézmények használják fel jobban a közösségben rejlő szocializációs lehetőségeket; biztosítják minden fiatal számára a közösségi életben való részvétel, a közösségi élményszerzés lehetőségét.

7.5 Kommunikáció és együttműködés javítása

A tanár-diák kapcsolat, a szülő-tanár viszony, a kollégium-iskola kommunikáció egyre fontosabbá válik a gyermekvédelmi problémák megoldásában. A jövőben még inkább előtérbe kerül a résztvevők együttműködésének kérdése.

Minél több intézményben meg kell honosítani a kortárssegítő csoportok működtetését, amelyek elsősorban a prevenció munkában tehetnek sokat. Nagyobb odafigyelés lenne kívánatos a vezetők részéről: naponta találkozzanak a tanárokkal, a diákokkal, és személyesen tájékozódjanak a felmerült problémákról. Nagyon fontos lenne megbízható jelzőrendszer működtetése, melynek alapja a szervezettség, a megfelelő kommunikáció a tanulókkal kapcsolatban álló személyek között.

A kollégiumokban úgy látják, hogy az iskolák - sajnálatos módon - nem ismerik pontosan a náluk folyó, szerteágazó munkát. Az együttműködés fejlesztését jól szolgálná, ha a kollégiumok feladatait, valamint működését bemutathatnák az iskoláknak (legalább azoknak, ahová nagyobb létszámú kollégista jár). A kollégiumok nyitottak a tájékoztatásra, az iskolák - látogatások formájában - személyes tapasztalatokat szereznének.

A kommunikációt, a napi kapcsolattartást és együttműködést célszerű lenne szabályozott mederbe terelni: tehát minden intézményben (iskolában és kollégiumban) – a kölcsönösség elve alapján - szabályozott folyamatként jelenjen meg, ami mindenki számára kötelezően követendő eljárást jelent. Ehhez elengedhetetlen a vezetői szintű feladategyeztetés.

Minimális elvárásként fogalmazható meg, hogy az iskolákban és a kollégiumokban kölcsönösen legyenek nyilvántartva a kapcsolatos intézmények legfontosabb adatai, a csoportvezető nevelők, illetve az osztályfőnökök neve, elérhetősége (ideje, módja), a szülői értekezletek, intézményi fogadónapok időpontjai. A szabályozás részét képezhetné a tanulókról szóló fontos információk közlésének módja, a tanulói hiányzások megbízható kontrollja, az osztályzatok nyomon követhetősége.

A partnerközpontúság elve alapján mind az iskolák, mind a kollégiumok törekedjenek az elvárások és igények kölcsönös megismerésére. Partnerlistájukon közvetlen partnerként tüntessék fel egymást, rendszeresen végezzenek elégedettség- és elvárásvizsgálatot. A felmérés eredményét értékeljék, és szükség szerint szülessenek dokumentált intézkedések vagy intézkedési tervek, melyek nyomán alakítható, javítható a működés.

8. Javaslat a fejlesztésre - összefoglalás

Érdeemes felidézni a fenntartó oktatásfejlesztési koncepciójában leírt preferált területeket (fejlesztési irányok, követelmények). Ezekre ugyanis jól felfűzhetőek a széles értelemben vett kollégiumi gyermek- és ifjúságvédelmi munka tennivalói.

Úgy látjuk, a fejlesztőmunkának, a továbblépésnek van egy pedagógiai (tartalmi, módszertani stb.), valamint egy minőségfejlesztési (partnerközpontúság, szabályozás, ellenőrzés, értékelés stb.) oldala. Ezt a fajta megközelítést ajánljuk az intézmények figyelmébe: meglátásunk szerint ez segíti leginkább a továbblépést, a működés javítását, a feladatok sikeres megoldását.

Javaslatunk szemléletesebbé tételére az alábbiakban közlünk egy összefoglaló táblázatot, mellyel célunk a gondolatébresztés, orientálás; az intézmények tetszés szerint bővíthetik, pontosíthatják tartalmát.

A fenntartó által kiemelt területek (követelmények)	A követelmény megjelenése a pedagógiai munkában (tartalmi, módszertani fejlesztési feladatok)	Intézményi minőségfejlesztési feladat
Tanulás-támogatás, egyéni tanulási utak támogatása.	Tartalmának leírása a pedagógiai programban. Rendszeres tanulás-módszertani foglalkozások. Tanulás segítése (pl. feltételteremtés). Pályaorientáció.	Tanulás-támogatás szabályozása. A tanulók teljesítményének, előrehaladásának rendszeres mérése, értékelése. Az iskolával való együttműködés szabályozása.
Tehetséggondozás.	Áthatja a kollégiumi pedagógiai tevékenység teljes keresztmetszetét. Lehetőségek megteremtése a tehetség megmutatkozására.	A terület szabályozása. A tanulók fejlődésének, teljesítményének ellenőrzése, értékelése.
Kompetenciák fejlesztése (önbizalom-kudarctűrés, kezdeményező- és vállalkozói	Tudás- és kultúraközvetítés - az alapprogram műveltségterületeiben való	Tanulói teljesítmények megfigyelése, értékelése.

készség, szociabilitás, aktív állampolgárság, csapatmunkában való részvétel, másokra figyelés stb.).	megjelenítés. A vonatkozó elvárások pedagógiai programban, éves munkatervben, nevelési programokban (csoport- és egyéb munkatervekben) való megjelenítése. Tevékenység-központú pedagógia.	
Alkalmazható nyelvtudás.	A tudás- és kultúrákövetítés, a tehetséggondozás része, a vonatkozó programok tartalmazzák.	A tanulók teljesítményének, előrehaladásának ellenőrzése, értékelése.
Informatikai kultúra fejlesztése.	A fejlesztés különböző nevelési területeken történő megvalósítása (pl. informatika, könyvtár-pedagógia).	A tanulók teljesítményének, előrehaladásának ellenőrzése, értékelése.
A hátrányos helyzet és az esélykülönbségek csökkentése.	Áthatja a kollégiumi pedagógiai, szociális, gondoskodói tevékenységnek teljes keresztmetszetét. Vonatkozó elvárások megjelenése az éves munkatervben, nevelési programokban (csoport- és egyéb munkatervekben), az esélyegyenlőségi intézkedési tervben. Gazdag belső programkínálat, emellett a kollégiumon kívül eső lehetőségek felkutatása, kínálata. Prevenációs tevékenység.	Tervezés szabályozása. A tanulók teljesítményének, előrehaladásának, helyzetének rendszeres ellenőrzése, értékelése.
Szorosabb és hatékonyabb együttműködés az iskolákkal és civil szervezetekkel.	A kapcsolatrendszer működtetése és fejlesztése.	A partnerekkel való kommunikáció, együttműködés szabályozása. Rendszeres ellenőrzés,

		értékelés.
Diák-tanácsadás, életvezetési tanácsadás.	<p>Áthatja a kollégiumi tevékenység teljes keresztmetszetét.</p> <p>A követelmények beépítése mindenekelőtt a pályorientáció, az önismeret, az egészséges életmód műveltségterületeibe, a prevenciós tevékenységbe.</p>	Szabályozás (kommunikáció a partnerekkel).
Környezeti- és egészségnevelés.	<p>Az alapprogram vonatkozó témaköreiben való megjelenítés (környezettudatos magatartásra nevelés, életmód, életvitel, mentálhigiéné). Szemléletformálás, prevenció.</p> <p>Tervezés: vonatkozó elvárások a pedagógiai programban, az éves munkatervben, nevelési programokban (csoport- és egyéb munkatervekben)</p>	A tanulók teljesítményének, előrehaladásának, magatartás változásának ellenőrzése, értékelése.
Vizuális kultúra fejlesztése.	<p>A követelmények, elvárások pedagógiai programban, az éves munkatervben, nevelési programokban (csoport- és egyéb munkatervekben) való megjelenítése.</p> <p>Lehetőségek feltárása, lehetőségek megteremtése a fejlesztésre.</p>	A tanulók teljesítményének, előrehaladásának ellenőrzése, értékelése.
Prevenció.	Tudatos tervezés (pedagógiai programban, egyéb intézményi dokumentumokban).	A tanulókról való gondoskodás, az érintettekkel való együttműködés

	<p>A tanulók szükségletei szerinti feladat kijelölés, beavatkozás.</p> <p>Generálprevenció: áthatja a kollégiumi tevékenység teljes keresztmetszetét.</p> <p>Speciálprevenció: személyre szóló gondoskodás, mentálhigiéné, egészséges életmód, érték közvetítés, tanulás támogatás.</p> <p>Módszertani kultúra fejlesztése, programok, eljárások fejlesztése.</p>	szabályozása.
Pályaorientáció. Egész életen át történő tanulás.	<p>Az alapprogram témaköreiben való feldolgozás. Önismeret, tanulás-támogatás. A kollégium lehetőségeinek feltárása az LLL támogatásában.</p> <p>A területek megjelenítése (tervezés) a pedagógiai programban, az éves munkatervben, nevelési programokban, csoport- és egyéb munkatervekben.</p>	A terület szabályozása. Ellenőrzés, értékelés.
Integrált nevelés. Sajátos nevelési igényű fiatalok ellátása.	<p>Alapelvek, feladatok meghatározása a pedagógiai dokumentumokban.</p> <p>Befogadó környezet kialakítása. Szemléletformálás.</p> <p>Kiemelt területek: mentálhigiéné, tanulás-támogatás. Módszertani kultúra fejlesztése.</p>	<p>Tanulókról való gondoskodás szabályozása.</p> <p>Szervezési feladatok. Rendszeres partneri elégedettség- és elvárás felmérés (ép és sérült fiatalok körében egyaránt).</p>
Személyesebb kapcsolat kialakítása a nevelő és a tanuló között, valamint a családi háttér-	Módszertani kultúra fejlesztése. Személyre szóló	Tanulókról való gondoskodás

funkció erősítése.	bánásmód, igényfelmérés. Pedagógiai klíma javítása.	szabályozása. Nevelési klíma (benne: inklúzió) rendszeres mérése.
Diákönkormányzat. Gyermeki jogok érvényesülése.	A feladat pontos meghatározása a pedagógiai programban, munkatervekben. Együttműködés a FÖDISZ-szel.	A területre vonatkozó szabályozás elkészítése.
Hagyományápolás, valamint a kollégium egyéni arculatának erősítése.	Kollégiumi hagyományrendszer működtetése, fejlesztése. Intézményi marketing, PR tevékenység tervezése.	A területre vonatkozó szabályozás.
A nevelőtestület stabilizálása.	A szakmai- pedagógiai feladatok figyelembevétele a humánerőforrás fejlesztésénél.	Emberi erőforrások biztosítása és fejlesztése – szabályozás. Szervezeti kultúra és klíma fejlesztése, rendszeres vizsgálata.

1. sz. Melléklet

KÉRDŐÍV

1) Az intézmény neve, OM azonosítója:

2) Jelenleg elhelyezett tanulók száma

Fiú:... fő

Lány:... fő

3) Nemzetiségi fiatal:... fő

4) Az intézményben megbízott gyermekvédelmi felelős

(A megfelelő válasz aláhúzendó)

Van

Nincs

Ha nincs, összefogja-e valaki a gyermekvédelmi tevékenységet?

Igen:.....

Nem

5) A gyermekvédelmi tevékenység tervezett

(A megfelelő válasz aláhúzendó)

Igen

Nem

Ha igen:

- a pedagógiai programban
- a kollégiumi tanévre szóló munkatervben
- a gyermekvédelmi felelős munkatervében
- a csoportvezetői munkatervekben
- egyéb helyen, éspedig:.....

6) Pedagógiai munkát segítők

(A megfelelő válasz aláhúzendó, illetve X jelet kell tenni a megfelelő helyre)

	Ha van, részvétele		Ha van, munkaterve	
	Folyamatos	Alkalmoszerű, igény szerint	Van	Nincs
Fejlesztő pedagógus Van - Nincs				
Pszichológus Van - Nincs				
Szociálpedagógus Van - Nincs				
Logopédus Van - Nincs				
Egyéb:.....				

7) A személyre szóló törődéssel kapcsolatos, valamint a gondoskodásra vonatkozó leginkább jelentkező tanulói igények:

.....

8) A segítségnyújtás fő formái:

.....

9) Tanulói személyre szóló fejlesztési terv

(A megfelelő válasz aláhúzendó)

- a csoportnevelő munkatervében

Van

Nincs

- fejlesztő pedagógus munkatervében

Van

Nincs

- egyéb helyen

Van, és pedig:.....

23) Jogszabály alapján hátrányos helyzetű:... ..fő

(„...hátrányos helyzetű gyermek, tanuló: az, akit családi körülményei, szociális helyzete miatt a jegyző védelembe vett, illetve, akinek rendszeres gyermekvédelmi kedvezményre való jogosultságát a jegyző megállapította; e csoporton belül halmozottan hátrányos helyzetű az a gyermek, az a tanuló, akinek a törvényes felügyeletét ellátó szülője – a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló törvényben szabályozott eljárásban tett önkéntes nyilatkozata szerint – óvodás gyermek esetén a gyermek három éves korában, tanuló esetében a tankötelezettség beállításának időpontjában legfeljebb az iskola nyolcadik évfolyamán folytatott tanulmányait fejezte be sikeresen; halmozottan hátrányos helyzetű az a gyermek, az a tanuló is, akit tartós nevelésbe vettek;” (A 2007. évi LXXXVII. Törvény a közoktatásról szóló 1993.évi LXXIX. Tv. Módosításáról, 20.§)

24) Általános műveltségbeli, kulturális hátrányokkal jellemezhető kollégisták száma:fő

(A háttérben: települési hátrányok, a családi szociokulturális hátrányaiból adódó hiányok, a család alacsony kulturális státusa, szülők alacsony iskolai végzettsége)

25) Családi nevelési diszfunkciók miatt kiemelt figyelmet érdemlő kollégisták száma.....fő

(A háttérben: sérült szerkezetű család, szeretethiány, a család, a közvetlen környezet deviáns életmódja, életvitele, konfliktusokkal terhelt családi élet, következetlen nevelés)

26) Szociális hátrányokkal jellemezhető kollégisták számafő

(A háttérben: kimondottan rossz anyagi körülmények, a létfenntartás folyamatos zavarai, alapvető szociális feltételek hiánya, rossz lakáskörülmények, egzisztenciális bizonytalanság, (tartós)betegség a családban, munkanélküliség a családban)

27) A helytelen önértékelés, a motiváció hiánya, a középiskolai tanulmányok folytatásához elégtelen előképzettség, a helytelen tanulási szokások miatt a sikeres iskolai pályafutásban való akadályoztatás áll fenn.....főnél

28) Családon kívüli, egyéb, környezetből eredő hátrányokkal jellemezhető kollégisták száma.....fő

(A háttérben: negatív baráti környezet, az otthontól való elszakadás negatív hatása, nagyváros negatív hatása, szektás befolyásoltság stb.)

29) A felsorolt - hátrányokat előidéző - okok közül legalább három egyidejűleg van jelenfőnél

30) A felsorolt - hátrányokat előidéző - okok ennél jelentősebb mértékben halmozódnakfőnél

31) Sajátos nevelési igényű kollégisták száma:... ..fő

(A megfelelő válasz aláhúzendó)

A fogyaték típusa szerint:

- mozgássérült.....fő

- hallássérült.....fő

- látássérült.....fő
- enyhe fokban értelmi fogyatékos.....fő
- diszlexia.....fő
- diszkalkulia.....fő
- diszgráfia.....fő

32) A fogyatéék halmozódik:.....fő esetében

33) Veszélyeztetett helyzetű:.....fő

(Veszélyeztetett az a gyermek, aki családjában vagy közvetlen környezetében ismétlődő vagy tartós elhanyagolásnak, fizikai, lelki bántalmazásnak, szexuális zaklatásnak, erőszaknak van kitéve. A veszélyeztetettség a családi élet tartós működési zavaraival összefüggő magatartás, mulasztás, körülmény, valamint a közvetlen környezete káros hatása következtében kialakult tartós állapot, amely a gyermek testi, értelmi, érzelmi és erkölcsi fejlődését gátolja, vagy akadályozza.)

34) Rendszeresen munkát vállal:.....fő

35) Időszakosan munkát vállal:.....fő

36) Önfenntartó kollégisták száma:.....fő

37) Egészségügyi jellemzők

Alultáplált:.....fő

Túlsúlyos:.....fő

Mozgásszegény életmódot folytat:.....fő

Szívesen mozog, sportol:.....fő

Aktív sportoló:.....fő

Krónikus, súlyosabb betegség áll fenn:.....főnél

Rendszeresen dohányzik:... ..fő

Rendszeresen fogyaszt alkoholt:... ..fő

Drogfogyasztás:.....főnél

38) A gyermek- és ifjúságvédelemmel összefüggő speciálprevenziós, szemléletformálást segítő foglalkozások, programok (pl. drog, dohányzás, szexuális felvilágosítás, egészséges táplálkozás stb.) száma a tanévben az alapprogram kötelezően előírt foglalkozásain túl:

39) Kulturális rendezvények, művészeti programok a tanévben:

Kollégiumi szintű szervezésben:.....alkalommal

Csoport szervezésben:.....alkalommal

40) A szabadidő hasznos eltöltését, képességek fejlesztését, művelődést szolgáló rendszeres foglalkozások (pl. szakkörök, önképzőkörök) száma összesen a tanévben:... ..alkalom

Az ezeken rendszeresen részt vevő regisztrált diákok száma az összlétszámhoz viszonyítva:... (arányszám)

41) A kollégium és a család együttműködése a nevelésben

A kapcsolattartás, a kommunikáció formái	Gyakoriság (esetszám/tanév)	Jellemző tartalmak
Kollégiumi szülői értekezlet		
Csoportszintű szülői értekezlet		
Kollégiumi fogadóóra		
Iskolai szülői értekezleten való nevelői részvétel		
Iskolai fogadóórán való nevelői részvétel		
Családlátogatás		
Írásos megkeresés (tájékoztatás)		
E-mail		
Telefon		
Egyéb, éspedig:		

42) Partneriskolák száma:

43) A partneriskolákkal való kommunikáció

Szintje	Gyakoriság (esetszám/	Jellemző tartalom
----------------	----------------------------------	--------------------------

	tanév	
Kollégiumvezetés-iskolavezetés		
Csoportvezető-osztályfőnök		
Kollégiumi gyermekvédelmi felelős-osztályfőnök		
Kollégiumi gyermekvédelmi felelős-iskolai gyermekvédelmi felelős		
Csoportvezető-iskolai gyermekvédelmi felelős		
Csoportvezető-szaktanár		
Egyéb:.....		

2. sz. Melléklet

NYITOTT(INTERJÚ) KÉRDÉSEK

- 1) A gyermek- és ifjúságvédelemmel összefüggő tevékenység szabályozott-e; ha igen, milyen módon? Hogyan jutnak el a segítő beavatkozásig (főbb lépések). Munkamegosztás; a munkatársak, az érintettek közötti együttműködés.
- 2) Hogyan történik a pedagógusok és közreműködő szakemberek szakmai-módszertani (tovább)fejlesztése?

Hányan vesznek részt felsőfokú képzésben, akkreditált továbbképzésben? Hányan vettek részt külső szakmai (gyermekvédelmi, kollégiumi) műhelyfoglalkozásokon a tanév során? Szerveznek-e belső konzultációkat, tréningeket, esetmegbeszéléseket? Ha igen, a tanév során hány alkalommal voltak ilyenek? Milyen egyéb továbbképzési formában vesznek részt a munkatársak?

- 3) Az iskolai kudarc által fenyegetettek megsegítésének milyen módjai vannak? Milyennek ítélik ezek hatékonyságát? Hogyan ellenőrzik, mérik ezt? Eredményesség: a kollégium kimutatható szerepe a lemorzsolódás megakadályozásában, a tanulmányi eredmények javulásában.
- 4) Hogyan működik a pedagógiai munka belső segítő rendszere? (V.ö.: 6. kérdés.) Hogyan szervezik, elérhető-e minden rászoruló számára, milyen hatásfokkal működik, mennyire eredményes?
- 5) Van – e valamilyen - a törvényi kötelezettségen túlmutató – tevékenység, fejlesztés, program, segélyezés, például alapítvány működtetése, ösztöndíj, vagy egyéb anyagi segélyezés, pályázati lehetőségek felhasználása, amely a kollégiumi diákság megsegítését, esélyeinek növelését, illetve a hátránykompenzációt hivatott szolgálni?
- 6) Mit tesz a kollégium az egészséges nevelési és tanulási környezet kialakítása, fenntartása, továbbá a tanulók biztonsága, és egészsége megőrzése érdekében?

Infrastruktúra fejlesztés, akadálymentesítés, egészségügyi, egészségvédelmi és biztonsági óvórendszabályok. Egészségügyi – orvosi - ellátás. Az intézményben folyó egészségmegőrző, fejlesztő, és prevenciós jellegű tevékenység (programok); a pedagógusokon kívül esetleg kik közreműködnek abban. A terület szabályozásának módja, annak mélysége.

- 7) Milyen helyet kapnak a kollégiumi nevelésben (foglalkozásokban) az alábbi területek?
 - családi életre nevelés (családismeret)
 - konfliktuskezelés, agresszió
 - pályaaorientáció, élet- és pályatervezés
 - tanulásmódszertan
 - mentálhigiéné, ezen belül a stresszoldás (technikák, módszerek)

- a mindennapi életvezetéshez kapcsolódó praktikus ismeretek

Milyen keretekben közvetítik? (Jellemző tevékenységformák.) A feldolgozásnál alkalmazott főbb eszközök, módszerek. Az alapprogram kötelezően előírt foglalkozásain túli időráfordítás a tanévben.

8) Milyenek tartják a kollégiumban a következőket?

- Az étkeztetéssel összefüggő szolgáltatás színvonala
- Lakhatási feltételek
- A kollégium által nyújtott biztonság (a személyes holmira vonatkozóan is)
- Az eredményes felkészülés feltételeinek biztosítása
- A napirend, életrend életkornak megfelelő kialakítása
- A szabadidő eltöltés feltételei
- Az egészségkárosító szokások elleni fellépés hatékonysága
- Multikulturális érzékenység, előítélet- mentesség
- A fogyatékkal élők és az ép diákok kapcsolata
- Inklúzió foka (befogadás; minden diák egyforma lehetőséget kap a közösségi részvételre)

9) A szülőkkal való együttműködés jellemzői (kezdeményezés, együttműködési hajlandóság stb.). Nehézségek, főbb problémák.

10) Az iskolákkal való kapcsolattartás és kommunikáció jellemzői (kezdeményezés, irányultság, együttműködési hajlandóság stb.). Pozitívumok, problémák.

11) Az aktuális gyermekvédelmi feladatok megoldásában az érintett intézményekkel, szervekkel (pl. gyermekjóléti szolgálat, nevelési tanácsadó, helyi önkormányzat) való kapcsolattartás, együttműködés jellemzői. Pozitívumok, problémák.

12) Milyenek ítélik meg a kollégiumban a gyermek- és ifjúságvédelmi munka hatékonyságát? E tekintetben mi a tendencia? Milyen területeken értek el sikereket, miben nem tudnak előrelépni? Milyen akadályok tényezők nehezítik a feladatok megoldását?

Mitől lehetne munkájuk hatékonyabb, sikeresebb, milyen segítségre lenne ehhez szükség?